

Op stap in een onaards landschap

Reporter Teun De Voeght viel op Lanzarote van de ene vulkanische verbazing in de andere. Niet alleen is het spectaculair om te zien wat lava op het eiland heeft aangericht en hoe de natuur daarmee omgaat, ook de werken van kunstenaar Manrique zijn van een onaardse schoonheid.

Lees verder

**Teun
De Voeght**
Pasár-reporter in lavaland

De Dirk Frimout in reporter Teun werd helemaal wakker op Lanzarote. De versteende lava zorgde er voor een landschap dat niet zou misstaan op de maan.

Maan of eiland in de Atlantische Oceaan? DE LAVAKUSTEN VAN LANZAROTE

Een eiland in de Atlantische Oceaan. Zonder water, zonder bomen en bedolven onder vulkanisch as. Het klinkt als het begin van een apocalyptische avonturenfilm. En inderdaad, op het Canarische eiland Lanzarote waan je je soms op een andere planeet. Maar naast zijn prachtige vulkanen heeft Lanzarote nog zoveel meer te bieden.

Tekst Teun De Voeght – Foto's Dieter Telemans

Onophoudelijk klinkt het zacht geknars van de *picon* onder onze wandelschoenen. De minuscule grijze lavasteentjes zijn licht en zitten vol kleine gaatjes. Een hagedis ritselt door het gravel om in een korte spurt een vlieg te grazen te nemen. Zo ver we kunnen kijken, zien we de oude vulkanen van Lanzarote. Hoewel, 'oud' is niet meteen het juiste woord. Amper driehonderd jaar geleden – iets wat in geologische termen even met de ogen knippen is – hertekende een enorme vulkaanuitbarsting het hele eiland. Zes jaar lang stroomde gloeiende lava uit de kraters en volgden erupties elkaar op. Uiteindelijk raakte zestig procent van het eiland bedekt met lava en vulkanische gravel. Vandaag neemt de natuur op Lanzarote het tergend traag terug over van de vulkanen.

Dikke gloeiende pap

Bij Mancha Blanca rijden we het *malpais* - het slechte, onvruchtbare land - in. We parkeren aan de rand van een zee van pikzwarte gestolde lava.

De stenen voelen ruw aan en halen zo het vel van je knokkels als je niet oplet. Je kan zien hoe de vernietigende stroom tussen de heuvels door kronkelde als een dikke gloeiende pap om traag stollend tot stilstand te komen. Dan wordt het landschap weer grillig, met grotten en pieken, alsof een stormachtige zee versteende.

Het duurt niet lang of we wanen ons in een heel andere wereld; alsof we plots op de maan zijn beland. Na al die puntige rotsen is het aangenaam om weer op een gewoon pad te lopen. Overal waar er een beetje beschutting is tegen de zon en de passaatwind, groeien voorzichtig de eerste plantjes. Het is een speciaal gevoel om getuige te zijn van de eerste kleine stapjes die de natuur zet om weer weelderig te groeien, om te wandelen in een geologisch piepjong landschap. Wat normaal gezien miljoenen jaren erosie en tektonisch geschuifel kost, is met een vulkanische vingerknip in een paar jaar gebeurd.

Vanuit *islets*, kleine stukjes oud land die vrij zijn gebleven na de uitbarstingen, begint de kolonisatie. Na het afkoelen van het magma zijn ►

1 Iedere zondag is het markt in de oude hoofdstad Teguise.
2 Onophoudelijk beukt de zee in op het eiland.
3 Het is de vreemde combinatie van schoonheid en eentonigheid die Lanzarote zo bijzonder maakt.

het eerst de korstmossen die op verkenning gaan. De zwarte lava is hier en daar al ingekleurd met een dun laagje mos. Waar de wind het sterkst is blijft stof achter, net genoeg als voedingsbodem voor de volgende invasie. Nieuwe, weelderigere soorten korstmossen vertrekken op avontuur. Zij trekken op hun beurt de eerste insecten aan, vooral sprinkhanen durven de oversteek te wagen. Dan is het alleen nog wachten op de eerste kleine reptielen zoals hagedissen.

Voor ons ligt de Montaña Blanca, een enorme vulkaan waarvan de top al flink is afgevlakt. Met een lange bocht loopt het pad verder tot op de rand van de caldera, de krater. In tegenwijzerzin wandelen we over de richel met links van ons de lava en rechts de diepe krater. Helemaal in het midden van de Caldera Blanca groeit er een miniatuurbos, als een oase

in een rotswoestijn. De Witte Berg is met zijn 595 m een van de hoogste vulkanen van het eiland. En wat een prachtig zicht krijgen we wanneer we uiteindelijk het hoogste punt bereiken! We zien de oceaan blauw en groen tegen het eiland rollen. In de verte pieken de vulkanen van Timanfaya uit het *malpaís*.

Kilometers gestolde lava

De lava uit de vulkanen liep onverstoorbaar de zee in en stolde. Door de laatste uitbarstingen is het eiland bijna een derde groter geworden. Vandaag neemt de oceaan beetje bij beetje terug wat er te veel is. Onophoudelijk beuken golven met zo'n kracht in op de rotskust dat ze het water metershoog doen opsprengen en de grond laten daveren.

Bij Playa de la Madera parkeren we de auto en gaan op stap langs het kustpad van

Timanfaya. De zon is ondertussen voorbij het zenit maar toch blijft het erg warm. Rechts van ons de uitgestrekte oceaan en aan onze linkerkant een andere zee: kilometers ver gestolde lava tot aan de vuurbergen. Hoe dramatisch de zee ook tekeergaat, op veel variatie hoeft je niet te rekenen wanneer je over het lavapad wandelt. Terwijl we goed opletten dat we onze schenen niet openhalen aan de scherpe rotsen en het zeezout witte randen op onze kleren tovert, hebben we het gevoel geen meter vooruit te gaan. Ieder uitzichtpunt lijkt sprekend op het vorige en al snel verlies je hier alle gevoel voor afstand. Het is net die vreemde combinatie tussen schoonheid en eentonigheid die de lavakusten van Lanzarote zo bijzonder maakt.

Wijngaarden dankzij steentjes

'Eedere ramp is een drama, maar zorgt ook weer voor iets positiefs', vertelt onze gids als we door het Museo del Vino van El Grifo naar buiten wandelen bij La Geria. 'Voor Lanzarote zijn dat de kleine grijze steentjes, de *picon*.' Na de vulkaanuitbarsting bedekte vulkanisch as 60 procent van het eiland. 'Het as zelf is niet vruchtbaar, maar zorgt er wel voor dat er een ondergronds waterreservoir ontstaat.' Hoewel het 's zomers zo'n 30 graden is op Lanzarote koelt het 's nachts af tot 13 graden. De passaatwind die onophoudelijk over het eiland waait, zorgt voor een hoge luchtvochtigheid. Het temperatuurverschil zorgt dan weer voor condensatie. 'De poreuze lavasteentjes absorberen het vocht en laten het water door, zodat er ondergronds een waterreservoir ontstaat groot genoeg om hier succesvol wijngaarden aan te leggen', gaat onze gids verder.

► Lees verder op pagina 28.

De lava uit de vulkanen liep de zee in en stolde: zo werd het eiland groter.

De laatste mandenvlechter

Eulegio Concepcion Perdone vlecht manden van palmhout. 'Het is de enige houtsoort die hier kan groeien.'

We rijden door Haría, een gezellig dorpje aan de rand van het Famara-massief. Overal in en rond Haría zijn palmbomen geplant, met hoge stammen en telkens één feestelijke vuurwerktop. We vinden Eulegio terug in zijn atelier aan de rand van het dorp. 'Natuurlijk mogen we een kijkje nemen', mompelt hij. Hij zit in

een hoek van zijn werkplaats met op de grond overal houtsnippers. 'Palmhout is de enige houtsoort die hier groeit en het hele jaar door beschikbaar is. Bovendien is de kern van een palmtak ideaal om manden mee te vlechten.' Geoevend schaaft hij de lange reep palmhout bij tot ze dun genoeg is om te verwerken. Met een

soort knuppel mept hij het vlechtwerk op zijn plaats. 'Als het uitdroogt zit het muurvast', verzekert hij ons. In een vitrinekast achter hem staan trofeeën die hij won als mandenvlechter. 'Ik ben al 37 jaar lid van de vereniging, maar ik denk dat ik vandaag nog de laatste mandenvlechter van Lanzarote ben.'

Kunstenaar César Manrique, vervlochten met Lanzarote

Wie Lanzarote zegt, zegt Manrique, en wie Manrique zegt, zegt Lanzarote. Zelden waren een kunstenaar en zijn omgeving zo met elkaar vervlochten. Beeldhouwer en architect Manrique is zijn leven lang een creatieve dialoog aangegaan met Lanzarote, en het eiland met hem. De kunstenaar zette het eiland op de toeristische kaart, maar behoeftte het meteen ook voor het massatoerisme. Het enige echt hoge gebouw dat je op Lanzarote kan vinden, is het Gran Hotel in Arrecife: het afzichtelijke bouwwerk werd in allerijl neergepoot toen Manrique een tijdje in New York woonde. Het eiland is bezaaid met zijn kunstwerken; van prachtige gebouwen, bewegwijzering en sculpturen op rotondes tot paradijselijke tuinen en openbare toiletten. Manrique overleed in 1992 op 73-jarige leeftijd bij een verkeersongeval, op nog geen vijftig meter van zijn huis op Lanzarote.

Spectaculair uitkijkpunt

Mirador del Rio

Bijna op het meest noordelijke puntje ontwierp Manrique de Mirador del Rio waar hij het concept van een panoramisch uitkijkpunt tot een heel ander niveau tilt. Uit de enorme klif die uitkijkt over de oceaan is een ruimte uitgehouwen met aansluitend een terras. Met knikende iedeeën de meest

spectaculaire selfie te maken, ondertussen goed opletend of er niets de dieperik in dondert, zoals een reeks zonnebrillen al deden. Het uitzicht is adembenemend, alsof we uit het raampje van een vliegtuig naar buiten kijken. In de verte vaart een zeilbootje traag voorbij. Verder aan de horizon wordt het licht vloeibaar door de opstijgende warmte.

Hoe hou je geiten in een vulkanisch landschap?

Bij Femés, een klein wit dorpje in het zuiden van Lanzarote, spreken we met Béatrice van Quesería Rubicón over de geheimen van geiten houden in een dor land.

Waar houden jullie geiten?
'Onze geitenboerderij staat boven het dorp; de heuvels bleven gespaard van het vulkanische as en hier en daar groeit er wat groens. Zes jaar geleden heb ik het familiebedrijf van mijn ouders overgenomen.'

Hoe ziet een werkdag er voor jullie uit?
'Mijn man werkt boven op de heuvel in de boerderij en ik beneden. 's Morgens vroeg melkt hij de vierhonderd geiten en verwerkt de melk tot kaas. Ik sta beneden in het dorp in de winkel en verkoop ons product.'

Welke kazen maken jullie zoal?
'Onze verse kaas moet maar één dag rusten en dan ligt hij al in de winkel. Andere rijpt dan weer voor een jaar. Een typische kaas van hier is de *pimenton*, een zachte geitenkaas met paprikapoeder. Een andere klassieker is de *gofio* bepoederd met geroosterd maïsmeel en de *ahumado* of gerookte kaas.'

Centrum voor kunst, cultuur en toerisme

Jameos del Agua

En prachtig voorbeeld van hoe Cesar Manrique het eiland boven zichzelf doet uitstijgen. Jameos del Agua is een complex van lavagrotten aan de voet van de vulkaan Monte Corona dat door de kunstenaar is omgetoverd tot een centrum voor kunst, cultuur en toerisme. De tunnel die ontstond door de vulkaanuitbarsting is met zijn zes kilometer één van de langste ter wereld. De plek waar het dak van zo'n tunnel instort en een toegang ontstaat, noemt de lokale bevolking een *jameo*. Voorzichtig dalen we de trap-

pen af langs de metershoge cactussen die naar het licht toe groeien. Het heeft Manrique tien jaar gekost om deze kleine oases te bouwen in het midden van een vulkanische woestijn. Het is lekker koel in de *jameo*. In de schaduw zitten mensen iets te drinken. In het midden van de grot ligt een ondergronds meer. Naast enkele tientallen inheemse diersoorten zie je hier ook kleine blinde albinokrabben, de *munidopsis polymorpha*. De duisternis heeft ervoor gezorgd dat ze geen pigment konden ontwikkelen. Door alle centimetergrote krabben lijken de zwarte lavarotsen onder

water wit gespikkeld. Het bekendste zicht van de Jameos del Agua is ongetwijfeld het centrale zwembad waarin je jammer genoeg niet mag zwemmen, slechts dagdromen bij de gedachte eraan. Alleen al naar het toilet gaan is in Manriques ontwerpen een hele belevenis. Alles is tot in de kleinste details uitgewerkt. Ook in de lage inhammen zijn bars gemaakt en zelfs de krukjes zijn van dikke gepolijste keien. De Jameos del Agua eindigt in de natuurlijke grot die omgevormd is tot auditorium. Hou de kalender in de gaten en met een beetje geluk kan je hier een concert meepikken.

Botanische tuin met 6.000 cactussen

Jardín de Cactus

Nog zo'n prachtig voorbeeld van Manriques dialoog met Lanzarote. De Cactustuin is er niet enkel voor de cactusliefhebbers, hoewel zij natuurlijk hun ogen zullen uitkijken. In de vorm van een labyrint is er naast de oude windmolen bij Guatiza bij een oude vulkanische groeve een botanische tuin aangelegd waar maar liefst 6.000 cactussen groeien. Sommige soorten komen zelfs nergens ter wereld nog in het wild voor. Een verbijsterende wandeling langs alle mogelijke vormen die de natuur kon bedenken, met één rode draad: heel veel stekels. Leuk weetje: er is dagelijks maar 60 liter nodig om de hele tuin te bewateren.

Bij Manrique thuis

Casa del Volcán

En huis in een vulkanische bubbel? Dat is waar Manrique zich naast beeldend kunstenaar ook echt laat zien als architect eersteklas. Toen Manrique te midden van een lavazee een vijgenboom zag, was zijn nieuwsgierigheid gewekt. De boom bleek te groeien uit één van vijf ondergrondse vulkanische bubbels. Al een tijdje op zoek naar een nieuw huis was dat net wat de kunstenaar nodig had. In 1968 verbond hij de vijf ruimtes met elkaar en bouwde er een prachtige villa in. Een plaats

waar kunst, architectuur, cultuur en Lanzarote één werden. In Casa del Volcán is er geen duidelijke grens tussen binnen en buiten. Door smalle geheime gangetjes, uitgehouwen uit de lavarotsen en witgekalkt, wandel je van de ene patio naar de andere langs mooie salons, zithoekjes en zelfs een zwembad. Langs alle kanten valt er prachtig licht naar binnen. Aan de muren hangen schetsen en voorontwerpen van zijn latere werk. Tussen het werk kijk je door vierkante ramen zo over het lavaveld heen. Afhankelijk van waar

je staat stel je zo je eigen compositie samen en wordt het uitzicht een kunstwerk op zichzelf. Manrique zette zich ook in om de natuur en authenticiteit van het eiland te beschermen. Vandaag klinken zijn woorden haast visionair. 'Ik geloof dat we getuige zijn van een historisch moment', aldus Manrique in 1987, 'nu het gevaar dat onze omgeving bedreigt zo zichtbaar is dat we een nieuwe verantwoordelijkheid moeten opnemen met respect voor de toekomst.'

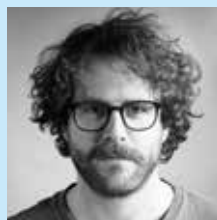

Elke wijnrank wordt beschermd door een hoefijzervormig stapelmuurtje.

Op sommige plekken zit de vruchtbare grond vier meter diep. Dan groeit de druivenrank vanuit de diepte naar het licht. Boven het gat is een houten frame geplaatst waarop de rank rust. 'Een oude stonk als deze is gemakkelijk honderd jaar oud en produceert zo'n 110 kg druiven.' Om de planten te beschermen tegen de wind zijn er hoefijzervormige muurtjes rond het gat gebouwd. Iedere druivenrank staat zo in zijn eigen *hoyo*. Of dat geen zeer arbeidsintensieve manier van werken is? 'Ja, dat klopt,' geeft de gids toe. 'De productie is erg laag. Gemiddeld rekenen we op één fles wijn per plant. Vanwege de waterschaarste kunnen we ook niet meer druivenranken planten.' Maar vulkanische wijn van Lanzarote moet je drinken als een fijnproever. De witte malvasiadruij heeft zich genetisch aangepast aan de vulkanische ondergrond. ■

PRAKTISCH

Reporter Teun De Voegt ging wandelen op

LANZAROTE

Lanzarote - 62 km lang en 21 km breed - is het meest noordelijke van de Canarische Eilanden en ligt op zo'n 115 km van de kust van Marokko. De eilandengroep hoort bij Spanje. In 1993 riep Unesco het eiland uit tot biosfeerreservaat vanwege zijn bijzondere vulkanische natuur.

ERHEEN

- **Vliegtuig:** veruit de makkelijkste manier om op Lanzarote te geraken. Wij vlogen met TUI. Reken op 3 à 4 uur vliegen. www.tui.be
- **Boot:** momenteel vaart slechts één veerdienst vanuit Spanje naar Lanzarote. Reken op een overzet van 31 uur. www.trasmediterranea.es

stapt. Wij raden aan om verspreid over het eiland verschillende luswandelingen te maken. Zo krijg je een gevarieerd en mooi overzicht. Perfecte gids hiervoor is *Walk Lanzarote* van de Discovery Walking Guides-reeks, met meer dan 30 lange en korte wandelingen. Je krijgt er een erg handige wandelkaart bij. www.dwgwalking.co.uk

3 Jameos del Agua
Restaurante
Carretera Arrieta-Orzola, Punta Mujeres - bit.ly/restaurantjameos
Eten in de schaduw van de *jameo*.

4 Jardín de Cactus
Av. Garafia, Guatiza - www.cactlanzarote.com
Geniet van een fris drankje met uitzicht over een cactusweelde.

SLAPEN

8 El Hotelito del Golfo
Av. Marítima 6, El Golfo - www.hotelitodelgolfo.com
Gezellig hotel met zicht op zee. Vanaf € 65.

KAMPEREN

9 Camping Papagayo
Yaiza, 28°51'15.8"N 13°46'57.2"W - tel. +34 928 83 07 71

Op Lanzarote is er maar één camping. Camping Papagayo is gelegen op het meest zuidelijke puntje van het eiland en telt 284 staanplaatsen. De camping is goed voorzien met sanitair, elektriciteit, schaduw en BBQ-plaatsen. Vanaf € 7 per dag. Omdat bijna het hele eiland natuurpark is, is het verboden om wild te kamperen.

TRANSPORT

Om Lanzarote te verkennen is een huurauto onontbeerlijk. Wij kozen voor Sunny Cars: een auto huren kan vanaf 202 euro per week, inclusief alle verzekeringen en extra's. In geval van nood kan je altijd terecht op een Nederlandstalig nummer. www.sunnycars.be

WANDELEN

Er zijn een paar langeafstandsroutes over het eiland, maar dan moet je er rekening mee houden dat je hier en daar over minder leuke stukken

ETEN EN DRINKEN

1 LagOmar
Calle Los Loros 2, Nazaret - www.lag-o-mar.com
LagOmar was ooit de woning van acteur Omar Sharif. Vandaag huizen in dit gebouw een restaurant, een museum en twee cottages. Het huis werd ontworpen door César Manrique. Verstoep in de buitenwijken van Teguise. Hier kijk je je ogen uit.

2 Casa de la Playa
Calle el Lajero 1C, Haría
Geroosterde octopus met zicht op zee.

DOEN

5 Centro de Interpretación de Mancha Blanca
Lugar Tinguatón, Tinajo
Erg interessant bezoekerscentrum dat het vulkanisme op Lanzarote tot in de puntjes uitlegt.

6 Museo del Vino - El Grifo
Lugar de El Grifo, San Bartolomé - www.elgrifo.com

Ontdek de geheimen van de wijnbouw op Lanzarote.

7 Teguise
Bezoek de oude hoofdstad van Lanzarote. Elke zondag is de stad autovrij en is er een grote markt.

MEER INFO

www.cactlanzarote.com: CACT staat voor Centros de Arte, Cultura y Turismo. Op de site vind je onder andere alle info rond Manriques werken op Lanzarote, ook in het Engels en Frans.

Surf voor meer reisreportages naar pasar.be/uitstapenvakanties